

Temat lekcji: Społeczeństwo II Rzeczypospolitej

Zagadnienie: Źródła wiedzy o świecie na przedwojennej wsi

Relacja Eugenii Chmielewskiej zarejestrowana w formie audio przez Annę Wylegałę w 2010 roku w Orli, sygnatura AHM_1873

Fragm. audio: „Gazety i radio na wsi” (1 min 25 s)

Wprowadzenie

Eugenia Chmielewska urodziła się 20 lipca 1931 w Orli na Podlasiu. Jej rodzice posiadali własne gospodarstwo rolne. Ojciec, Grzegorz Piotrowski, po wojnie przez wiele lat był sołtysiem. Z okresu przedwojennego Eugenia Chmielewska zapamiętała wiele szczegółów dotyczących życia codziennego.

W 1938 roku Eugenia Chmielewska rozpoczęła naukę w polskiej szkole powszechnej. Podczas okupacji sowieckiej uczęszczała do szkoły, w której językiem nauczania był białoruski, później uczyła się w szkole zorganizowanej przez niemieckich okupantów. Po wyzwoleniu kontynuowała naukę w polskiej szkole, ukończyła trzyletnią szkołę zawodową o profilu handlowym w Bielsku Podlaskim oraz zaoczne liceum w Białymstoku. W 1952 roku wyszła za mąż i zamieszkała w Łomży. Po kilku latach wróciła z rodziną do Orli, gdzie pracowała jako księgowa.

W poniższym fragmencie Eugenia Chmielewska opowiada o tym, jak różnice w zamożności mieszkańców przedwojennej wsi wpływały na ich możliwość zdobycia wiedzy o świecie.

Transkrypcja nagrania

Eugenia Chmielewska: Nie było za co... dorosłym nie było za co gazety kupić. U mnie sąsiad bogatszy był, dużo miał ziemi. I on, jego stać było... On prenumerował jakąś gazetę. Nie pamiętam tylko tytułu. A mój tata spośród tutaj wszystkich sąsiadów umiał czytać po polsku, biegle czytał. To na... już tak, o, jesienią, w zimie, jak mają czas, to zbierali się właśnie u tego sąsiada, u Charuja, i tata czytał gazetę, wszyscy słuchali. Tata odchodził z domu, to mówił: – Idę na nowości. – Co tam w gazecie przeczyta. Ale pamiętam, że i u nas przed wojną było radio. U nas i u Charuja było radio, sąsiada. Było radio na

słuchawki. Takie na detefon, takie... na takie kryształki. Czasem dorwałam się, to posłuchałam. A ojciec słuchał zawsze wiadomości, to nie można było mu przeszkadzać.

Anna Wylegała: A to jak państwo mieli radio, to raczej rodzice byli zamożniejsi trochę?

Eugenia Chmielewska: To już to 8 hektarów ziemia.

Anna Wylegała: Aha. No to tak niemało.

Eugenia Chmielewska: To inni mieli po 3 hektary. To u nas tutaj nie było bardzo takich bogatych. Nie było takich. Bo ten Charuj to chyba miał z 16 hektarów. To on jeden był bogatszy. A poza tym to biedota była. My to jeszcze... U nas nigdy nie brakowało chleba. Nie mówię, że... Sadła brakowało, słoniny – to czasem brakowało na... Ale głodni nigdy nie byliśmy.

Pytania do materiału źródłowego

1. Od czego zależał poziom zamożności mieszkańca wsi?
2. Ile ziemi przeważnie mieli gospodarze w Orli?
3. Ile ziemi miał najbogatszych gospodarz? Ile ziemi miała rodzina pani Chmielewskiej? Czy było to dużo czy mało?
4. Co jeszcze świadczyło o bogactwie gospodarza?
5. W jaki sposób mieszkańcy wsi dowiadywali się o wydarzeniach w Polsce i na świecie?
6. Kto miał dostęp do ówczesnych środków masowego przekazu?
7. Poszukaj informacji na temat tego, czym był detefon. Jak wyglądał i jak działał? Kiedy i dlaczego pojawił się na wsi?
8. Jakie gazety mogli czytywać zamożniejsi mieszkańcy przedwojennej wsi? Czego można się było z nich dowiedzieć? Poszukaj odpowiedzi w Internecie; możesz skorzystać np. z prowadzonej przez Bibliotekę Narodową strony <https://polona.pl/>.

Pełna relacja dostępna jest na stronie <https://relacjebiograficzne.pl/audio/504-eugenia-chmielewska>.